

KOCANIN HAKLARI, HANIMIN VAZİFELERİ VE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Elhamdulillâhi rabbi'l-âlemin. es-Salâtu ve's-selâmu alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, seyidinâ ve senedinâ ve mededinâ Muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men te-biahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn.

Emmâ ba'd:

Fa'lemu eyyühe'l-ihvân fe-inne efdale'l-hadîsi kitâbullah ve efdale'l-hedyi hedyü seyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şerre'l-umûri muhdesâtuhâ ve külle muhdesetün bid'atün ve külle bid'atin dalâletün ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr. Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى زَوْجَتِهِ أَنْ لَا تَمْنَعَهُ نَفْسَهَا وَإِنْ
كَانَتْ عَلَى ظَهْرِ قَتَبٍ وَأَنْ لَا تَصُومَ يَوْمًا وَاحِدًا إِلَّا
بِإِذْنِهِ إِلَّا الْفَرِيضَةَ وَإِنْ فَعَلَتْ أَثِمَتْ وَلَمْ يُتَقَبَّلْ
مِنْهَا وَأَنْ لَا تُعْطَى مِنْ بَيْتِهِ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ

فَعَلَتْ كَانَ لَهُ الْأَجْرُ وَكَانَ عَلَيْهَا الْوِزْرُ وَأَنْ لَا
تَخْرُجَ مِنْ بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ فَعَلَتْ لَعَنَهَا اللَّهُ
وَمَلَائِكَةُ الْغَضَبِ حَتَّى تَتُوبَ أَوْ تَرَاجَعَ وَإِنْ كَانَ
ظَالِمًا

*Hakku'z-zevci alâ zevcetihi en lâ tem-
neuhû nefsehâ ve in kânet alâ zahri katebin
ve en lâ tesûme yevmen vâhiden illâ bi-iznihî
ille'l-farîzate ve in fealet esimet ve lem yu-
takabbel minhâ. Ve en lâ tu'tiye min beytihi
şey'en illâ bi-iznihî fe-in fealet kâne lehü'l-
ecrü ve kâne aleyhe'l-vizru. Ve en lâ tahruce
min beytihi illâ bi-iznihî fe-in fealet leane-
hallâhu ve melâiketü'l-gadabi hattâ tetûbe
ev turâcia ve in kâne zâlimen.*

Sadaka Resûlallah fî mâ kâl ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allahu Teâlâ hazretlerinin selamı, rah-
meti, bereketi, ihsanı, ikramı dünyada âhi-
rette cümleminizin üzerine olsun.

Muhtârâtü'l-ehâdîs isimli hadis kitabının
67. sayfasından Peygamber *sallallahu aleyhi
ve sellem* hazretlerinin mübarek hadîs-i şerîf-
lerinden bir demet okumaya devam edeceğiz.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına başlamazdan önce; Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e sevgimizin, saygımızın, bağlılığımızın bir nişânesi olmak üzere, rûh-u pâkine hediye edelim diye ve onun cümle âl'inin ve ashâbının ve etbâının ve ahbâbının ruhlarına; bu beldeleri *Allah Allah* diye diye fethetmiş olan fatihlerin, şehitlerin, gazilerin, mücahitlerin ruhlarına, cümle hayrât u hasenât sahipleriyle şu camiye yapan, yaşatan, geliştirenlerin kendilerinin ve geçmişlerinin ruhlarına, bu beldede medfun bulunan mü'minîn ve mü'minâtın ruhlarına; uzaktan yakından bu hadîs-i şerîfleri dinlemek üzere camiye toplanıp gelmiş olan kardeşlerimizin âhirete göçmüş cümle sevdiklerinin ve yakınlarının ruhlarına; bu hadîs-i şerîfleri rivayet eden alimlerin, râvilerin ruhlarına; kendilerinden feyz aldığımız Ümmet-i Muhammed'in *sallallahu aleyhi ve sellem* mürşitleri, verese-i nebî olan ulemâ-i muhakkıkîn olan sâdât ve meşâyih-i turuk-u aliyemizin hepsinin ruhlarına ayrı ayrı hediye olsun. Biz yaşayan müslümanlar da Rabbimizin rızasına uygun, Peygamber Efendimiz'in sünnetine muvâfık yaşayalım, Kur'an yolunda yürüyelim, Rabbi-

miz'in huzuruna sevdiği, razı olduğu, yüzü ak, alını açık kullar olarak varalım diye bir Fâtihâ-yı Şerîfe üç İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

et-Tayâlisî'nin İbn Ömer *radıyallahu an-hümâ*'dan rivayet ettiğine göre Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyurmuşlar ki;

a. Kocanın Eşi Üzerindeki Hakları

Hakku'z-zevci alâ zevcetihi. “Kocanın hanımı, karısı üzerinde bulunan hakları şunlardır.”

Birincisi hanımlık, zevcelik vazifesi.

En lâ temneuhû nefsehâ ve in kânet alâ zahri katebin. “Kendi nefsinin bir devenin se-merine binmiş bulursa bile kocasından men etmemesidir.”

Hanımlık; ev hanımlığı, eşlik vazifesini hiçbir şekilde hiçbir zaman engel, mâni çıkartıp men etmemesi.

İkincisi:

Ve en lâ tesûme yevmen vâhiden illâ biznihi ille'l-farîzate. “Kadının, kocasının izni olmadan -farz oruçlar müstesna- bir gün bile oruç tutmaması!”

Demek ki hanım sevap kazanmak, ecir kazanmak için oruç tutacaksa beyi ile konuşacak, diyecek ki;

“Efendi, ben yarın oruç tutmak istiyorum. Müsaade eder misin, tutabilir miyim? Pazartesi oruç tutmak sevapmış, Peygamber Efendimiz tavsiye eylemiş; izin verirsen tutayım...”

Sevap olduğunu duyduğu, bildiği bir orucu tutmak istiyor ama efendisine soracak: “Pazartesi, perşembe günü oruç tutmak; Arabî ayların ortasında, mehtaplı gecelerin gündüzlerinde *eyyâm-ı biyzde*; on üçünde, on dördünde, on beşinde oruç tutmak sevapmış, Şevval’in altı gününde tutmak sevapmış, âşûrâ orucu tutmak sevapmış...” diyerek, “Efendi, ne dersin; ben oruç tutabilir miyim?” diyecek.

Ramazan orucunu soracak mı?

Ona sormaya lüzum yok!

İlle’l-farîzate. “Fariza, farz, mecburî olan oruç müstesna!”

Kocası “Tutma.” dese bile -tutma demeye hakkı yok- hanım o vazifeyi yapacak; nafiye olan, sevap kazanmak için olan oruçları sorması lazım.

Sormadı, oruç tuttu; sevap mı kazanır?

Efendimiz, hayret edecek bir şekilde cevap veriyor:

Ve in fealet esimet. “Kadın böyle yaparsa günaha girer.”

Oruç tutuyor ama günaha girer. Enteresan. İslâm’ın enteresan bir aile hukuku ve görüşü. Hanım kocasının izni olmadan oruca niyet etti mi sevap kazanmıyor, günaha giriyor.

Bu nedendir?

Allahu Teâlâ hazretleri evin reislik, başkanlık salahiyetini Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirildiğine göre erkeğe nasip etmiştir, erkeğindir. Evin reisliği erkeğindir. Onun dediğine göre hareket edilecek. Efendi o gün izinlidir, evde bulunması lazımdır, hanımla baş başa yemek yemek arzu ediyordur vs. Efendisine sorması lazım, soracak.

Üçüncüsü:

Ve in fealet esimet ve lem yutakabbel minhâ. “Eğer o izin almadan orucu tutarsa günaha girer, tuttuğu oruç da kabul olmaz.”

Allah orucunu beyinden izinsiz tuttuğu için kabul etmiyor.

Beyi; “Yahu bizim hanım da bugün sofuluk yapmış, tam zamanını bulmuş!..” filan diye sinirleniyor. Hanım orada oruç tutuyor; bu sebepten dolayı sevap kazanmaz, günaha girer, tuttuğu oruç da kabul olmaz.

“Bir kere tutmuş bulundum, sevaba girer miyim?”

“Hayır, sevaba girmez, bir de orucu da kabul olmaz!” diyor.

Aile hukukunda durum böyledir.

Bunu iyice hatırdan tutmak ve bunun altında yatan derin mânâ üzerinde durmak lazım. İslâm’ın ne kadar incelikleri olduğunu efendilerin, hanımefendilerin iyice anlaması lazım.

Ve en lâ tu’tiye min beytihi şey’en illâ bi-iznihi. “Kadının kocasının evinden bir şeyi vermemesi de kocanın hakkıdır, ancak izni olursa verebilir.”

Kapıya bir dilenci gelmiş:

“Allah rızası için bir şey ver.” diyor.

Ancak kocası izin vermişse verebilir. Kadın, kocasının izni olmadan evinden tasaddukta bulunamaz veyahut tasaddukun dışında bir başka şekilde de veremez.

Komşusu bir şey istediğinde de önce kocasına soracak, “Efendiye sorayım, izin verirse alın...” demesi lazım; izin vermezse veremez.

Fe-in fealet kâne lehü'l-ecrü ve kâne aleyhe'l-vizru. “Eğer kocasının izni yokken kapıya gelen kimseye sadaka verirse kocaya sevabı gider, kadına da vebali kalır.”

Kocasının rızası yokken kadın, fakire 500 lira para verdi. Kocasının malından verdiği için kocası sevap alır, kadın da 500 lirayı eşinin izni olmadan verdiği için günah kazanır, vebali omzunda kalır. Enteresan! İslâm’ın; aile içinde salahiyeti nasıl kocaya verdiğini, nasıl kocanın yönetimine bağladığını görüyorsunuz.

Kocasını tenkit edenler, bağırانlar, çağırانlar;

“Kılıbık, seni yaramaz adam, seninle evlendim de evlendiğim zamandan beri senden bir güzel gün mü gördüm, babamın evi ne kadar güzeldi!..” gibi bir sürü laf söyleyen kadınlar var.

Olmaz, günaha giriyor. Hadislerde gördük: Kocasının izni olmadan sadaka verse kabul olmuyor, vebali geliyor; oruç tutsa ka-

bul olmuyor, günaha giriyor... Allah razı olsun, bizim hatunlar iyi kimselerdir de dışarıdaki hatunların kulakları çınlasın.

Burada bir şey hatırlatacağım:

Hanımlar; “Hocam bizi mahvettin, kadınlar böyle esir durumuna mı düşüyor?” filan demesinler.

İslâm dini erkeklere de ne vazifeler yüklemiş, onu da göreceğiz.

İslâm’da her şey adaletli! Tıpkı bir babanın iki evladını dinleyip de; “Sen şöyle yap, sen şöyle yap bakayım, kavga etmeyin!” dediği gibi Allahu Teâlâ hazretleri İslâm dininde herkese vazifelerini, haklarını, salahiyetlerini vermiş.

Evin idaresinin, yönetiminin son sözü kocada; eğer sadaka verirse adam sevap alır, kadın günah altında kalır.

Günah altında kalmaması için ne yapması lazım?

“Efendi, arada kapıya dilenci gelir, muhtaç gelir; müsaade eder misin evde olandan bir miktar vererek fakiri boş döndürmeyeyim, verebilir miyim?”

“Ver hanımefendi, mahzuru yok; senin gönlün uygun gördükten, gözün tuttuktan sonra istediğine hayır yapabilirsin.”

Veyahut;

“Bin liraya kadar müsaade veriyorum, kredin var.” diye bir müsaade alsınlar da günaha girmesinler.

Hanımlar dikkat edecekler, kocasına itaat edecek, kocası “Buyur, yanıma gel.” dediği zaman gelecek, “Oruç tutma!” dediği zaman tutmayacak, izin verirse tutacak, onun izni ile sadaka verilecek, onun izni ile hayır yapılacak, izin vermezse yapılmayacak.

Ve en lâ tahrucе min beytihî illâ bi-iznihî. “Kadın kocasının evinden onun izni olmadan dışarıya çıkmayacak.”

Kadın kocasının izni olmadan kocasının evinden dışarıya çıkmaması kocanın hakkıdır.

Fe-in fealet leanehallâhu ve melâiketü'l-gadabi. “Kadın eşini dinlemez ve izinsiz evden çıkarsa Allah ve gazap melekleri ona lanet eder.”

Kocasının izni olmadan evden çıkıp giden kadına Allah lanet eder. Sonra, gadab melekleri, kötü cezaları vermekle vazifeli olan melekler de o kadına lanet ederler.

Ne zamana kadar?

Hattâ tetûbe ev turâcia. “Kadın; ‘Yâ Rabbi! Ben hata işlemişim!’ diye tevbe edinceye veyahut evine dönünceye kadar bu lanet devam eder.”

Ve in kâne zâlimen. “Kocası isterse zalim olsun!”

Zulmen, haksız yere; “Çıkmayacaksın, bırakmıyorum!” diyor.

Adam zalim!

“Kadının hiç nefes almaya hakkı yok mu? Niye sen bunu dışarı çıkartmıyorsun?”

Ve in kâne zâlimen. “Kocası zalim bile olsa kadın evinden kocasının izni olmadan çıktığı zaman lanete uğrar; sabredecek, Allah’tan ecrini bekleyecek.”

Ben demiyorum, Peygamber Efendimiz diyor! İtaati böyle bir esasa bağlamış. Aile geçimi hususunda haklar ve görevler; vazifelerin tevzii konusunda erkeğe dinimizin verdiği haklar, kadının yapması gereken görevler bunlar.

Bir kere daha başından hatırlatalım. Şunlar kocanın karısı üzerindeki haklarındandır:

1. *En lâ temneuhû nefsehâ ve in kânet alâ zahri katebin* “Kadın kendi nefsi-

ni kocasından men etmeyecek, engellemeyecek! ‘Hanım gel!’ dediği zaman, devenin sırtına, semerinin üstüne binmiş bile olsa gelecek.

2. *Ve en lâ tesûme yevmen vâhiden illâ bi-iznihî ille’l-farîzate.* “Farz oruç müstesna, kocasının izni olmadan oruç tutmayacak!”
3. *Ve in fealet esimet ve lem yutakabel minhâ.* “Eğer bu orucu inat edip izin almadan tutarsa, günaha girer ve orucu da kabul olmaz.”
4. *Ve en lâ tu’tiye min beytihî şey’en illâ bi-iznihî.* “Kocasının evinde, kapıya gelen bir kimseye kocasının izni olmadıkça bir şey vermeyecek! İzni olmadan verirse verdiği sadakanın, hayrın eciri, sevabı kocaya gider; vebali, günahı da kadının omzunda kalır.”
5. *Ve en lâ tahruc min beytihî illâ bi-iznihî.* “Kadın kocasının evinden onun izni olmadan dışarıya çıkmayacak!”
6. *Fe-in fealet leanehallâhu ve melâiketü’l-gadabi hattâ tetûbe ev turâcia ve in kâne zâlimen.* “Eğer

kocasının izni olmadığı halde evinden çıkarsa Allah da ona lanet eder, gazap melekleri de ona lanet eder. Bu lanet tevbe edinceye kadar veyahut evine dönüncüye kadar devam eder! Kocası zalim bile olsa kocasının sözünü dinlemesi lazım.”

Muhterem kardeşlerim!

Bunların ana sebebi tahlil edildiği, incelendiği zaman görülür: Ailenin huzuru olsun; kocanın aileye bağlılığı tam olsun, gözü dışarıda başka kadınlarda kalmasın; kadın da evinde dursun da namusuna bir gölge düşmesin, bir dedikodu ihtimali olmasın...

“Kadın sabah çıkıp gidiyor, acaba nereye, ne yapıyor, hayır mı işler şer mi işler?” diye bir durum meydana gelmesin diye.

Ben İstanbul'da bir doktor hatırlıyorum, diyor ki:

“Ben sabahleyin işe gidiyorum, hanım da süslenip püslenip evden çıkıp gidiyor. Nereye gittiğini bilmem, akşam gelir. Sabah gidiyor akşam geliyor.”

Olmaz. İslâmî esasât içinde böyle bir şey yok!

Kadının namusunun korunması noktasında dinimiz böyle bir şeyi uygun görmemiş: “Kocasının izni olmadan bir yere gidemez!” diye bildiriyor. Aileyi korumak, yuvayı, adamı, kadını korumak için; bu tedbirlerin hepsi kadını, adamı korumak için!

حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْأَةِ أَنْ لَا تَهْجُرَ فِرَاشَهُ وَأَنْ تُبَرِّ
قَسَمَهُ وَأَنْ تُطِيعَ أَمْرَهُ وَأَنْ لَا تَخْرُجَ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَأَنْ لَا
تُدْخِلَ إِلَيْهِ مَنْ يَكْرَهُ

*Hakku'z-zevci ale'l-mer'eti en lâ teh-
cüre firâşehû ve en tüberre kasemehû ve en
tutîa emrehû ve en lâ tahruc illâ bi-iznihî
ve en lâ tudhile ileyhi men yekrehû.*

Temim ed-Dârî'den rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş:

“Kocanın kadın üzerinde hakkı, adamın yatağından kadının hicret etmemesidir.”

Yatağını ayırmaması, yatağına gelmekten imtina etmemesidir.

Bu olmaz, imtina ederse İslâmî bakımdan günah işlemiş olur.

Ve en tüberre kasemehû. “Adam bir şeye yemin etmişse yeminini yerine getirmesine

yardımcı olması, yeminine aykırı iş yapmamasıdır.”

Şöyle bir misalle açıklayalım:

“Bana bak hanımefendi; vallahi de billahi de bu elbiseyi almayacaksın, alırsan şöyle olur böyle olur...” dedi.

Adamın ağzından bir yemin çıktı. Kadın bu işin üstüne varmayacak, o yeminin doğru çıkması için o elbiseyi almaktan, o pabucu, o çantayı, o kumaşı almaktan vazgeçecek. Yeminini yerine getirecek!

Arap şairlerinden [Lebîd b. Rebiâ]; “Ne zaman Doğu rüzgârı, sabâ rüzgârı eserse kazanları kaynatacağım, ziyafet çekeceğim.” diye yemin etmiş.

Sabâ rüzgârı; sevimli, güzel bir rüzgâr. Arap diyarında galiba her zaman da esmiyor, ne kadarda bir eser onu da bilmiyorum ama anlaşılan senede birkaç defa esiyor. Yoksa ikide bir de püfür püfür eserse ona ziyafet çekmeye kimsenin tâkati olmaz.

Küllemâ hebbeti's-sabâ. Adamcağız; “Ne zaman sabah rüzgârı eserse ziyafet çekeceğim!” diye yemin etmiş.

Lebîd b. Rebiâ isimli Arap şairi, uzun bir ömür yaşamış. Ebû Hüreyre'nin *Buhârî*'de

rivayet ettiğine göre mübarek adam 156 sene yaşamış. Ama ne zaman sabah rüzgârı esse kazanları koydurtur, yemekleri pişirtir fakarâyâ dağıtırmış!

Hız. Ömer *radıyallahu anh* Kûfe valisine mektup yazıyor, diyor ki;

“Ey vali o Lebid’e yemininin yerine gelmesinde yardımcı olun!”

Lebid çok cömert bir insan ama çok zengin değil!

“Yemininin aksamadan yerine gelmesi için ona yardımcı olun, destek olun, malzeme verin; o da yemeği kaynatsın, ziyafeti çeksin.” diye valiye mektup gönderiyor.

Bu, bir müslümanın öteki bir müslümana verdiği bir sözü, yaptığı bir yemini yerine getirmekte yardımcı olmasının bir misali.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri bir hadîs-i şerîfnde buyuruyor ki;

b. Sadaka Ömrü Artırır

”Sadaka ömrü arttırır!”

Karşımıza bir misali çıkmış oldu. O şair “Ne zaman sabah rüzgarı eserse ziyafet çekeceğim.” diye yemin etmiş...

Allah ne kadar ömür vermiş?

Ebû Hüreyre'nin *radıyallahu anh Bu-harî'*den rivayet ettiğine göre 156 sene yaşamış. Demek ki sadaka ömrü arttırıyormuş, doğruymuş; Resûlullah'ın sözünün bir misali olmuş oluyor.

“Benî Âmir kabilesinden iki adam tanıdım: Biri Benî Âmir kabilesinden, ‘Sabah rüzgârı estiği zaman ziyafet çekeceğim.’ diyen cömert mi cömert bir insan olan Lebîd b. Rebia isimli şair. Bir de başka adam tanıdım; o da kölesini pazara hurma almaya gönderse kölesinin ağzını su doldurur öyle gönderirdi.”

Allah'ın çeşit çeşit insanları var.

“Şu suyu iç bakalım!”

Ağzında su, dudakları kapalı; sonra hurma almaya gönderirmiş. Tabi burası gibi yolda çeşme yok, şarıl şarıl su akan yerler yok; çöl!

Pazardan hurmayı alıp gelinceye kadar birkaç hurma atıştırmasın hurmalar eksilmeden tam gelsin, diye kölenin ağzını suyla doldurmuş, hurma almaya gönderirmiş. O da cimriliğinden öyle yaparmış, iki zıt kardeş!

Allah bize güzel huylar nasip etsin.

İkisi de kitaba geçmiş mi?

Geçmiş!

Şimdi biz gülüyor muyuz?

Cimrinin cimriliğine gülüyoruz, cömerdin cömertliğine hayranlık duyuyoruz.

Bir de âhirette Allah cömerde cennetini, nimetlerini verecek mi?

Verecek!

Cimri de cezasını çekecek mi?

Çekecek!

Allah bizi güzel huy sahibi etsin, cömertlikten ayırmasın.

“Kadın kocasının yatağından firar etmeyecek, hicret etmeyecek, yatağı ayırmayacak, eşi yatağa çağırıldığı zaman gelecek.”

“Eşi yemin ettiği zaman yemininin yapılmasına, doğru çıkmasına kadın yardımcı olacak, yemini çiğnettirmeyecek. Koca yemin ettiği zaman yemininde duracak; kadın da ona destek olacak, yapılmasına yardımcı olacak, kocaya yeminini çiğnettirmeyecek.”

Ve en tutîa emrehû. “Kadının, kocasının emrine itaat etmesi lazım!”

“Şunu şöyle yap!”

“Baş üstüne.”

“Bunu böyle yap!”

“Baş üstüne.” tarzında olacak.

Bunlar kölelik tarzında olmuyordu. Osmanlı zamanında; dedelerimiz, babalarımız zamanında olan şeyler: Fendi bir şey söyler, o da ona münasip cevap verir; o onu sayar, o onu sever; karşılıklı bir mükemmel denge içinde dünyada emsali görülmeyen bir İslâm ailesi manzarası karşımıza çıkardı.

Ve en lâ tahruce illâ bi-iznihî. “Ve kadın kocasının izni olmadan dışarıya çıkmayacak!”

Ve en lâ tudhile ileyhi men yekrehû. “Ve kocasının evine, istemediği kimseyi almayacak!”

Zaten yabancı bir adamı alamaz da, diyelim ki akrabasından birisi gelmiş; eve girmesinde belki mahzur yok ama kocası istemiyor, hoşlanmıyor. Kocasının hoşlanmadığı kimseyi evine almayacak!

Misafir, kadın da olsa eve alamaz. Kocası o kadın hakkında dışarıda bir şey duymuştur ve o kadını eve almasını istemiyordur.

“Canım ne mahzuru var?”

Sana ne!

Ne mahzur varsa var, ben sana her şeyi açıklamak zorunda değilim, “O kadını eve alma!” diyor; istemediği kimseyi eve almak gerekiyor.

Demek ki; söz dinlemesi, izinsiz çıkması, yeminine yardımcı olması, evine istemediği kimseyi almaması gibi hususlar bu hadîs-i şerîfte anlatıldı.

Üçüncü hadîs-i şerîf:

أَنْ يُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمَ، وَأَنْ حَقُّ الْمَرْأَةِ عَلَى الزَّوْجِ
يَكْسُوَهَا إِذَا اكْتَسَى، وَلَا يَضْرِبُ الْوَجْهَ، وَلَا يُقَبِّحُ،
وَلَا يَهْجُرُ إِلَّا فِي الْبَيْتِ

*Hakku'l-mer'eti ale'z-zevci en
yut'imehâ izâ taima ve yeksûhâ ize'ktesâ ve
lâ yedribe'l-veche ve lâ yukabbih ve lâ yeh-
cüre illâ fi'l-beyt.*

İslâm'da kimse kimseye zulmedemez. İslâm kimseye zulmetme salahiyeti vermemiştir, kimseyi ezdirtmemiştir.

Kadının da, kocanın da çocuğun da hakları var; babanın da hakları, müşterinin de, satıcının da, komşunun da, öteki komşunun da hakkı var... İslâm her şeyde dengeyi koymuştur, çizgiyi çizmiştir. "Senin hakkın şurası, senin hakkını şurası..." diye ayırmıştır.

Burada bir tane hadîs-i şerîf almış.

Niye kocanın haklarını bildiren iki tane hadis aldı, arkasından kadının hakkını bildiren bir tane hadis almış! Olmaz böyle şey! Benim içim bu işe razı gelmedi! Ben olsaydım ben de kadının hakları ile ilgili bir hadis daha koyardım, denk ve adaletli olurdu. Ama bu kitabı yazan, bu hadisleri toplayan şahıs, kadının kocası üzerindeki haklarını anlatan bir tane hadis almış.

Kadının koca üzerindeki hakkı şudur, diye söylüyor:

En yut'imehâ izâ taime. "Kocası hanımına yemek yedirecek!"

ve yeksûhâ ize'ktesâ. "kendisi giydiği zaman hanımını da giydirecek!"

Ve lâ yedribe'l-veche. "Yüzüne vurmuyacak!"

Ve lâ yukabbih. "Onu azarlamayacak; 'sen çirkinsin, kötüsün...' demeyecek!"

Ve lâ yehcüre illâ fi'l-beyt. "Ondan hicret etmeyecek, dışarıya hicret etmeyecek!"

Muhterem kardeşlerim!

Voltaire diye bir Fransız filozofu var. Bizim hepimize öğrettiler. Onlar [Batılılar] kendi değerli yazarlarını, filozoflarını, mütefekkirlerini göklere çıkartmasını bilirler, biz

onların her şeyini biliriz ama kendi büyükle-
rimizi bilmeyiz!

Hıristiyan, Fransız Voltaire'in sözünü
naklediyorum:

“Yâ Muhammed! Kadınlara yüzyıllar önce
nice haklar vermişsin; selam sana, şükran
sana!”

Kendisi hıristiyan ama Peygamber Efen-
dimiz'in kadınlara sağlamış olduğu hakları
itiraf ediyor, dile getiriyor ve oradan papaz-
lara çatıyor. Fransız filozofu Voltaire'in; “Pa-
pazlar seni Fransızlar'a ne kadar yanlış ta-
nıtmışlar, seni ne kadar kötüleyerek tanıtmış-
lar. Yâ Muhammed, sen ne iyi insansın!” diye
Peygamber Efendimiz hakkında söylemiş ol-
duğu sözleri var.

Neden?

Fransa'da kadınların mülkiyet hakkı yok,
mülk sahibi olamazlar.

Peki, bu kadınlara anasından babasından
miras gelmez mi?

Gelmez! Erkek çocuklara miras gider,
kadınlara miras gitmez. Kadının bir hakkı
yok, kıymeti, değeri yok; mal-mülk sahibi
olamaz!

Peki, kadın nasıl telakki ediliyor?

Kadın şeytanın bir aleti olarak düşünülüyor ve dinî bakımdan kendisine yan bakılıyor, doğru görülüyor. Hıristiyanlık dünyasında kadının durumu bu: Seçme-seçilme hakkı yok, hukuku yok, adalete müracaat etme salahiyeti yok, bin bir türlü haksızlık var!

İslâm öyle değil! İslâm'da kadının mülkiyet hakkı vardır, insan bunu başka milletlerle mukayese ettiği zaman işin kıymetini anlayabiliyor. Mukayese etmezse belki anlayamaz.

c. İslam'da Mülkiyet Hakları Vardır

“İslâm'da mülkiyet hakkı var!” ne demek?

Kadına bir yerden mal gelirse o onun malı olabilir, miras alabilir, kadın ticaret yapabilir.

Nitekim Hz. Hatice validemiz ticaret yapmıyor muydu? Kervan çalıştırmıyor muydu? Hatta bir keresinde Peygamber Efendimizi vazifelendirmemiş miydi?..

İslâm'da kadının ticaret serbestliği, mülkiyet hakkı ve hukuku var.

Sözü dinleniliyor! "Ey hanımefendi! Bu bey sana talip oluyor, bununla evlenir misin?" diye kendisine soruluyor; "Evlenirim." derse

nikâh tahakkuk ediyor, “İstemiyorum.” derse nikâh olmuyor.

Baskı yok! Kadının hakları, hürriyeti var ama başka yerde böyle değil: Kadınlar eşya gibi alınıp satılıyor, cahiliye adetleri hâkim!

Avrupalılar, kadınları kendi sofralarına oturtmazlarmış, onlarla bir arada oturmalarını uygun görmezlermiş.

Sonradan yontulmuşlar da şimdi de kadınlar biraz ileri gitmiş; omuzlarına binmiş, tepelerine çıkmış. Oralarda çeşitli dengesizlikler var.

Ama İslâm’da böyle değil: Erkek yediğinden yedirecek!

“Bizim yuvamız bozulmak üzere?”

Niye?

Kadın, eşinin eve eşya ve yiyecek getirmediğini söylüyor.

d. Sizin En Hayırlınız Hanımına Karşı En hayırlı Olanıdır

Çok ayıp, çünkü eve getirdiğin gıdanın, yiyeceğin sevabı cihada sarf edilen masraf kadar çok! Eve getiriyorsun, çoluk çocuğun yiyor, kimseye muhtaç kalmıyor. Sen o fileni dolduracaksın, eve geti-

receksin, Őenlik olacak. Evdekilerin bir ihtiyađı olmayacak.

Peygamber Efendimiz; "Giydireceksin, giyimlerini, yiyeceklerini alacaksın sonra yü-züne vurmayacaksın!" diyor.

Dünyanın her yerinde kuvvetli; zayıfı ezmiştir, hâlâ da eziyor. Belki kıyamete kadar da zayıflar dünya üzerinde ezilecek. İslâm; kiŐi zayıf da olsa haklının yanında yer almış, haksızın karŐısına çıkmış, haksızın haksızlığını engellemiŐtir.

Bugün İngiltere'de yönetmeliğinde dayak atmanın yazılı olduğu okullar vardır. "Bu okulda öğrenci bal gibi dövülür, sopa atılır." diye yönetmeliğinde yazılı okullar vardır. Ama "Bu okulda dayak atılmaz." diye bir başkası da okul açmıŐ. Orada da "Buradaki terbiye sisteminde dayak atma yoktur." diyor. İsteyen çocuğunu öbür tarafa verir. İsteyen lordlar, baronlar, bilmem kimler çocuğunu dayak atılan okula veriyor. Terbiye sistemleri farklı!

Türkiye'de bazı kadın dövölmüş, duyuyoruz, gazetelerde okuyoruz, komŐulardan duyuyoruz, biliyoruz. Çünkü kadın daha zayıftır, erkek biraz daha babayiğittir, kavgacıdır.

Zayıfın kuvvetli karşısında tutunması kolay değildir. Adam eve sarhoş, ayyaş gelir, eşine el kaldırır, vurur; tabi karakola intikal ederse ne olur bilmiyoruz ama çoğunda intikal etmez, zavallı kadıncağız yediği sopa ile kalır. Evlilikte böyle tatsızlıklar olur ama olmaması lazım. Peygamber Efendimiz “Vurulmaz!” diyor. O halde vuranlar haksız iş yapıyorlar, yapmamaları lazım!

İslâm’da sopa tamamen yasak da değildir!

Çocuk da dövülür:

“Evladım, namaz kıl.” denildiği halde namaz kılmıyor; belli bir yaştan sonra biraz okşamak, belli bir usule göre vurmak gerekiyor.

Kadın isyan ve itiraz ettiğinde o zaman biraz vurulabilir, tamamen de yasak değildir.

Peygamber Efendimiz, “Sizin en hayırlınız, hanımlarına karşı en hayırlı olandır!” demiş ve “Ben de kendi hanımlarıma karşı en hayırlıyım!” diye kendisini de misal vermiştir.

Normal çizgi; kocanın hanıma yumuşak muamele etmesi, vurmaması, dövmemesidir. Hanımın da efendisine itaatli olması; izni olmadan parasını savurmaması, harcamaması,

evden çıkıp akşama kadar lingir lingir gezip de eve gelmemesidir.

Ve lâ yehcüle illâ fi'l-beyt. "Koca, kadından ayrı durmayacak!"

Görüyorsun namuslu, doğru, dürüst bir hanımefendi; efendisi ortalıkta yok!

Nerede?

Kim bilir?

Evden çıkmış gitmiş. Altı aydır, üç haftadır görünmüyor. Galiba bir başka kadınla yaşıyor bilmem ne... İslâm'da öyle şey yok.

İslâm'a göre kadının haklarına riayet edilecek, ondan ayrı durulmayacak.

Burada bir tane hadîs-i şerîf alınmış ama İslâm'da kadının haklarına dair başka hadîs-i şerîfler de var.

حَقُّ الْجَارِ إِنْ مَرِضَ عُدَّتُهُ وَإِنْ مَاتَ شَيَّعَتْهُ وَإِنْ
اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَإِنْ أَعْوَزَ سَتَرْتَهُ وَإِنْ أَصَابَهُ
خَيْرٌ هَنَأْتَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ عَزَّيْتَهُ وَلَا تَرْفَعُ
بِنَاءَكَ فَوْقَ بِنَائِهِ فَتَسُدَّ عَلَيْهِ الرِّيحَ وَلَا تُؤْذِيهِ بِرِيحِ
قَدْرِكَ إِلَّا أَنْ تَغْرِفَ لَهُ مِنْهَا

Hakku'l-câri in maride udtehû ve in mâte şeyya'tehû ve in istekrazake akraztehû ve in a'veze setertehû ve in ashâbehû hayrun henne'tehû ve in esâbethü musîbetün azzey-tehû ve lâ terfa' binâeke fevka binâihî ve fetesüdde aleyhi'rrîha ve lâ tu'zihî bi-ryihi kıdrike illâ entağrif lehû minhâ.

Bu hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellemin* komşuluk ahkâmına dair bazı tavsiyeleri var. Buyurmuş ki;

Hakku'l-câri. “Komşunun hakkı şunlar şunlardır.”

Komşunun hakkını sayıyor:

În maride udtehû. “Hastalanırsa ‘Geçmiş olsun.’ demeye hasta ziyaretine gidersin!”

Ve in mâte şeyya'tehû. “Vefat ederse son vazifelerini yapar, cenaze namazını kılıp kabre konulmasında bulunursun!”

Ve in istekrazake akraztehû. “Senden borç para isterse borç verirsin!”

Ve in a'veze setertehû. “Avreti, kapanması gereken bir yeri açılırsa örtüverirsin!”

Kusurunu kimseye söylemezsin; sen onun komşususun, adetâ bir yeri açılmış bir insanın üstünü örtüvermek gibi komşunun ayıbını

setredersin. Mânevî bakımdan ayıbını ortaya dökmezsın!

Ve in esâbethü musîbetün azzeytehû.

“Eğer ona bir hayır gelirse, bir hayra mazhar olursa o mutlu olaydan dolayı onu tebrik edersin!”

Onun sevincine ortak olursun.

Ve in esâbethü musîbetün azzeytehû.

“Başına bir musibet, bela gelirse ‘Geçmiş olsun, Allah bir daha göstermesin!’ gibi teselli ziyareti yaparsın!”

Ve lâ terfa’ binâeke fevka binâihî ve fetesüdde aleyhi’rrîha. “Onun binasının üstüne, daha yükseğine binanı yapma ki onun esintisini, rüzgârını engellemeyesin!”

Fazla yüksek bina yapmamak suretiyle komşunun rüzgârını esintisini engellemek gerektiği ifade ediliyor.

Binalar Osmanlı zamanından çok katlı olmaya başladı, şimdi de gökdelenler başladı. Arsanın kat durumunu belediye tespit ediyor. Tabi ekonomik zaruretler de var. İnsanların hepsinin bahçeli evlerde oturmasına imkân tanımayacak kadar nüfus arttı, şartlar değişti. Onun için herkes çocuğu olduğu zaman bir kat çıkıyor, bir çocuğu daha olursa bir kat

daha çıkıyor. Ne yapsın, kiradan kurtulmak için böyle şeyler oluyor. Demek ki mümkün olduğu kadar kendi binanı bile yükseltip de öbür tarafın rüzgârına mâni olmamak meselesi hadîs-i şerîfte zikredilmiş.

Eskiden evler bir katlı olurdu; duvarları yüksek olurdu, hiçbir kimse penceresini komşunun avlusuna doğru açmazdı, kimse kimse- nin avlusunu görmezdi. Hanımlar avluda çamaşırlarını yıkar, asarlardı. Patlıcanını, kabağın dışarıda kızartabilirlerdi. Ev işlerinin bir kısmını dışarıda güneşlene güneşlene yapabilirlerdi. Eskiden ferah bir hayat vardı.

Şimdi insanlar konserve kutusu gibi, sefertası gibi apartmanın içine giriyor, eski güzelliklerin çoğ u olmuyor.

Bursa'nın evlerini hatırlarım. Bursa'da Pınarbaşı suyu kalenin içindeki bütün evlere gelir. Bir künkten gelir, büngüldeyerek fışkıra fışkıra çıkar, havuzlanır. Seviyesi biraz daha aşağıdaki künkten şıldır şıldır gider. Artık o su bütün evlere öyle dolaşırdı. Öyle bir siste yapmışlar. Herkes Ramazan'da karpuzunu o soğuk suyun içine koyar, alacağı suyu alır. Devamlı şırıl şırıl akan bir su. Bahçenin kapısı biraz açıksa, giderseniz hayran kalırsınız. İki

tarafında renk renk çiçekler, yeşillikler, geniş geniş evler... İdeal bir yerleşme tarzı imiş. Herkesin evi kendisine yetecek kadar, kimse kimsenin evine tecavüz etmiyor, mani olmuyor durumda idi.

Ve lâ tu'zihî bi-ryihi kıdrike illâ entağrif lehû minhâ. “Tencerenin kokusu ile komşunu rahatsız etme, ancak o pişirdiğinden bir miktar ona vermek müstesna!”

Dedelerimiz hadîs-i şerîfi güzel tekerleme haline getirmişler, diyorlar ki;

“Komşuda pişer bize de düşer.”

Kaynayan şeyden komşuya verilme âdeti vardır. Tabi büyük şehirlerde öldü, artık yapılmıyor.

Demek ki komşunun komşuya böyle riayeti gerekiyormuş: Hastalansa ziyaret edecek, ölse vazifelerini yapacak, borç istese borç verecek, açılrsa açığını kapatacak, ayıbını örtecek, bir hayra erse tebrik edecek, bir şerre uğrasa, taziye edecek, ‘Geçmiş olsun.’ diyecek, evini yükseltip de onun rüzgârına, rahatına mâni olmayacak, tenceresinin kokusuyla komşusunu rahatsız etmeyecek ancak pişenden bir miktar vermek müstesna! Peygamber Efendimiz böyle buyurmuş.

Bunlar birer numunedir: O zamanki komşuluk şartlarına, ev şekillerine, o zamanki mahalle oturma şekillerine göre komşunun komşuya nasıl muamele etmesi gerektiğinin birer numunesidir. Biz de bu numunelerden esasını alıp ana fikri kavrayıp komşularımıza iyi muamele etmeliyiz. Komşularımızla münasebetlerimiz sıcak olmalı. Komşularımızı sevmeliyiz, komşularımıza karşı görevlerimizi yerine getirmeliyiz. Elimizden geldiğince her türlü fırsatı değerlendirerek komşularımızın gönlünü almaya, komşularımızı memnun etmeye çalışmalıyız.

Haksızlık yapmamaya, zulmetmemeye, ezâ etmemeye azamî gayret göstermeliyiz. Bu manzaradan bu çıkıyor. Hediyeleşmek, hayırlar yapmak, şerrini yapmamak suretiyle zararını ona dokundurmamak gibi bir ana fikir ile komşularımıza muamele etmeliyiz.

İslâm cemiyeti, Müslümanlık böyle! Aileyi tanzim ediyor; kadın kocasına saygılı, koca hanımını himaye edici, sevgili, ikisi muhabbetli bir aile!

Çocuklar anaya babaya son derece hürmetkâr, biliyorlar ki onlara hürmet ettikleri zaman cenneti kazanacaklar!

Anne-baba, çocuklarına son derece şefkatli; biliyorlar ki bu çocuklar kendilerinin arkasından dua ederek kendilerine âhîret sevabını arttıracaklar!

Komşular birbirlerine muhabbetli; biliyorlar ki komşu komşuya hürmet ettiği zaman sevap var, komşu komşuya zulmedemez!

Hatta Peygamberimiz bir hadîs-i şerîfinde buyurmuş ki;

“Cebrail *aleyhisselam* bana geldi gitti, geldi gitti, geldi gitti; komşu haklarından o kadar nasihat etti, öyle emirler getirdi, öyle tavsiyelerde bulundu ki bir ara Allahu Teâlâ hazretleri galiba komşuyu komşuya varis kıla-cak!” diye düşündüm.”

O halde komşularımıza karşı son derece muhabbetli, sevgili saygılı davranalım ki sevap kazanalım; Allah’ın rızasını kazanalım.

Ev mutlu, karı koca birbirine karşı sevgili, saygılı, muhabbetli, bağlı, namus telakkisi son derece sağlam, kimse kimseye yan bakmıyor, komşular birbirleriyle muhabbetli, ticaretle her şey adaletli, kimse kimseyi aldatmıyor...

Böyle bir cemiyet ne yapar?

Böyle bir cemiyet cihana hâkim olur!

Ne zaman hâkim olmuş?

Abbasîler zamanında hâkim olmuş, Osmanlılar zamanında hâkim olmuş. Bunların misalleri var. Böyle mutlu bir cemiyet hem kendi içinde mutlu yaşamış hem de mutluluktan dolayı dış ülkeler kendilerine özendiği için ülkelerini genişletmişler.

Ben 16, 17 ve 18. yüzyıl Osmanlı tarihini okurken hayretle müşahede ettim ki Romanya'da, Polonya'da Osmanlı modası hâkimmiş. Polonya'da -o zamanki Lehistan'da- Romanya'da henüz müslümanların oturmadığı, gayrimüslimlerin oturduğu arazi kesimlerinde, İslâm diyarında değil, İslâm hududunun öbür tarafındaki ülkelerde Osmanlı modası hâkimmiş. Oranın zenginleri gemilere binip İstanbul'a gelirlermiş, oradan malları alırlar, evlerini Osmanlı modasına göre döşerlermiş: Divanlar, perdeler, örtüler, sofralar, tabaklar, çanaklar, ibrikler, leğenler... Osmanlı modasına göre olurmuş. Hâlâ da Avrupa'da "şark modası, şark usulü" diye bazı yerlerin öyle döşenmesi vardır.

Demek ki millet olarak biz kendi kendimize; bir mübarek, tatlı, mâneviyatlı, sanat-

lı, sevimli, güzelliklerle dolu bir yaşam devresi geçirmiştir.

Şimdi toptan onlara teslim olmuşuz. Her şeyimiz onlara benziyor, her şeyimizle onları taklit ediyoruz.

Yahu sen onları taklit edecek insan değildin, onlar senin dedelerini taklit ediyorlardı! Senin sanatın, ahlâkın, kanunun, zevkin, eğlencen, musikin, senin güzel sanatların, her şeyin sana yeter!

e. Komşu Haklar

Sen ne diye onu taklit edeceksin?

Sen kendi öz sanatın içindeki, kendi millî, dinî tarihinin içindeki şeyleri; al onları geliştir.

Tutmuşuz, her şeyimizi onlara benzetmeye kalkmışız. Ama kötüyü almışız, iyiyi bırakıp kötüyü alma durumuna düşmüşüz.

İnşaallah bundan sonra sahip olduğumuz değerleri iyi anlarız, kendi değerlerimize sımsıkı sarılırız, dinimize güzelce bağlarız; aile yuvamızda, cemiyet hayatımızda, komşuluğumuzda, ticaretimizde, okulumuzda, idarî, siyasî hayatımızda kendi örfümüzü, âdetimizi, ahlâkımızı, tecessüm ettirir, takip ettiririz.

Diğer hadîs-i şerîf.

حَقُّ كَبِيرِ الْإِخْوَةِ عَلَى صَغِيرِهِمْ كَحَقِّ الْوَالِدِ عَلَى
وَلَدِهِ

*Hakku kebîri'l-ihveti alâ sağîrihîm ke-
hakki'l-vâliidi alâ veledihî.*

Beyhakî'nin rivayet ettiğine göre Pey-
gamberimiz buyurmuş ki;

“Kardeşlerin büyük olanının küçük olanı
üzerine hakkı, babanın çocuğu üzerine hakkı
gibidir!”

Büyük kardeşin küçük kardeş üzerindeki
hakkı neye benzer?

Babanın evladı üzerindeki hakkına ben-
zer.

O zaman ne olacak?

Küçük kardeş; babasını sayar gibi büyük
kardeşini, ağabeyini sayacak!

“Ağabey” kelimesinin bile kibarlığına ba-
kın, “ağabey” sözü başka dillerde yok! İngi-
lizce’de büyük kardeş küçük kardeş farkı yok-
tur: İngilizce *brother* der, o kadar, ister bü-
yük olsun ister küçük olsun. Türkçe’deki
“ağabey” sözündeki İslâmî kokunun, zarafe-
tin, manzaranın güzelliğine bakın:

Ağa, bey!

Kendisinden biraz büyük olan kişiye tabirine, hitap ediş şekline bakın:

“Ağabey!”

“Ağa” kıymetli bir sıfat, “bey” onun gibi kıymetli bir sıfat; bir tanesi yetmiyor “ağabey” diyor, ikisini birden kullanıyor.

Bu, İslâm’ın güzelliği! Başka dillerde yok: İngilizce’de, Almanca’da yok! İngilizce’de ancak *big brother* diyebilir.

He is my big brother.

“Bu benim büyük kardeşimdir.” diyebilir belki ama böyle “ağabey” sözü yok. Kardeş; büyük olsun küçük olsun, gâvur büyüklüğüne küçüklüğüne aldırılmıyor!

İslâm büyük kardeşe ne veriyor?

Babanın salahiyeti gibi salahiyet ve hak veriyor, ne kadar güzel! O, o zaman “Ağabey!” der, sözünü, nasihatini dinler; ötekisi de baba gibi ona şefkat gösterir, fedakârlık yapar. Aralarında çekişme, kavga, gürültü olmaz. Olmazdı, olmuyordu!

Muhabbetle nice bereketlere nâil oluyorlardı. Bu gittikten sonra şimdi o ona ismiyle hitap ediyor; o onu dövüyor, o ona sövüyor, birbirlerine söverek analarına, babalarına

sövüyorlar. Patır kütür kavga ediyorlar. İslâm gitti mi durumun ne kadar feci olduğunu görüyoruz!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
6 Rebîü'l-Âhir 1408 / 28.11.1987
Özelif Camii/ Ankara

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

